

Kulturredaktör: Knut Carlqvist (knut@algonet.se)

Krönika

Folkpartiets landsmöte har fått Knut Carlqvist att minnas ett av sin ungdoms mest geniala förslag.

Hurra för bomben!

Det enda som behövs, sa jag, är en domedagsbomb som kopplas upp mot en sensor och så fort ryssen sätter sin fot på Gräsö så smäller det. Försöker någon desarmera systemet så smäller det också. Då tuggar sig gubbarna i Kremll hellre genom packisen i Norra ishavet än de ger sig på Sverige.

Eller åtminstone Gräsö, sa sergeanten.
Vi stod på 14:s kaserngård en dammig junidag 1966, långt innan U 137 körde på grund i Karlskrona skärgård. Om mitt förslag hade varit genomfört då skulle den miljöpartistiska försvarspolitiken ha realiserats med råge, så mycket är klart. Och miljöaspekten hade renodlats.

En 19-årig yngling kunde inte gärna förutse kapten Gusjtjins felnavigering 14 år senare, särskilt inte om han just hade sett Stanley Kubricks film *Doktor Strangelove eller hur jag lärde mig älska bomben* och försökte få omkull en blondin med väldigt sexiga ögon på Sandgatan i Norrköping innan någon annan fick det. Lumpen var inget plus i den kampen, man anlände bombad klockan ett på lördagen, alldeles för ivrig och snabbt full. Domedagsbomben skulle ha gett mig bättre odds, det vidhåller jag.

Det hackas på oss 68:or, men grunden var redan lagd. En riktigt svängig platta var Atom Basie. Vem älskade förresten bomben mer än Herbert Tingsten? Och Mao Zedongs tänkande var en andlig atombomb, hette det när den lilla röda kolporterades på Kinas landsbygd. Det stämde ju, på sitt sätt.

Bomben står för drömmen om absolut makt och absolut frihet. Den som har makt är fri att göra vad han vill. Göran Persson formulerar det så, att den som är satt i skuld inte är fri. Han talar för statsfinanserna, inte för medborgarna. De förväntas skuldsätta sig för att hålla hjulen snurrande. Renstat från konvensansens krav säger han: Jag vill vara fri. Alltså vad jag sa till sergeanten.

Den personliga friheten krymper för var dag. Den institutionella växer. Vad som erbjuds via media är ställföreträdande makt. Vi kan följa med de intelligenta robotarna ända in i de jugoslaviska kraftverken. Vi kan ge Milosevic på moppe. Vi kan, så länge det nu varar, känna oss delaktiga i den absoluta makten.

Så förslaget om svenskt Natomedlemskap är – om inte i paritet med det carlqvistska av år 1966 – ändå ett steg i rätt riktning. Vi får en inteckning i bomben och kan lägga ned försvaret, åtminstone det värnpliktiga. Sedan avdelar vi ett antal psykopater att utkämpa EU:s krig i närområden som Algeriet eller Kaukasus eller var det nu finns olja och följer allt på CNN. Få av oss känner ändå för det då på årens fält. Framför allt vill jag inte att mina ungar ska göra det.

Miljöpartiet är inget att bry sig om. Att lägga ned försvaret och inte gå med i Nato, det är att göra Sverige till en studsmatte för 43:e luftburna eller ännu mer fientliga förband. Haken är U 137. Jag kunde inte gärna ha förutsett det. Mitt syfte var gott, att få omkull den snedögda tjejen. Men det kan ju finnas hakar även om syftet är det bästa.

Som krigförande part får vi räkna med ett visst mått av terrorism, men det gödslar i gengäld försvarsviljan, folk blir beredda att betala högre skatter. Dessvärre känns det också som om tröskeln mot att använda kärnvapen har sänkts och rätt mycket av dem flyter omkring på andra sidan Östersjön. De kommer inte stort längre än hit. Eller som sergeanten sa den där dagen för 33 år sedan:

"Jag tror inte det finns så många fler än vi som lägger två strån i kors för Sverige den dag det smäller."

18 november 1999
KNUT CARLQVIST

Kultiverad kannibal

Dikten får allt svårare att hävda sig mot verkligheten, påpekar Svante Folin. Men Harris kärlekssupé går spikrakt in i antologierna.

Inför det ärevördiga halloween rustade jag mig med Thomas Harris efterlängtdade uppföljare *Hannibal*. Sedan gick det troll i spökeierna – TV erbjöd *Citizen X*, en obehaglig skildring av jakten på Rysslands galne best, Andrej Tjikatilo, som på 1980-talet lustmördade 52 barn och ungdomar.

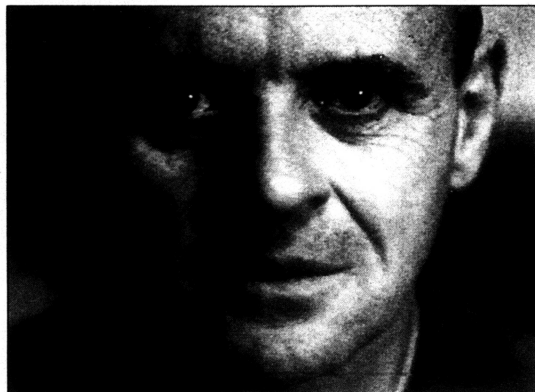
Roman

Thomas Harris
Hannibal
Forum, 1999

Dagen efter basunerar tidningarna ut att colombianen Luis Alfredo Garavito bekant 140 (plus) sexualsadistiska barnamord, avslutade med dekapering. I samma blad läser jag att före detta obducenten och professorn Günter von Hagen slår publikrekord i det puritanska Basel genom att ställa ut frystorkade och plastinerade lik. En publikfavorit är schackspelaren, ett sittande manskadaver med blottlagd hjärna, som besökarna får peta på.

Mot den bakgrunden är det föga förvånande att Harris har vändats i elva år inför uppgiften att följfölja den cerebrale kannibalen Hannibal Lecters onda saga. I *Röda draken* fick läsaren en försmak av den säregne psykiatrikern, men i *När lammen tystnar* (1988) tar han över helt trots konkurrens från en obehagligt skrädare som har specialiserat sig på genuina hudkostymers. Den enda som tävlar om uppmärksamheten är den unga, särga och tuffa FBI-aspiranten Clarice Starling, som delvis lyckas tränga igenom Lecters iskalla och bitiska misantropi. Skönheten inleder därmed en livsfarlig, psykoterapeutisk förbindelse med odjuret.

När lammen tystnar blev en kioskvältare och den habila filmversionen med Anthony Hopkins, som lyckades se demokrist civiliserad ut även i munkorg, och duktiga Judy Foster blev en omedelbar klassiker. Doktor Lecter intog en hedersplats i den litterära ondskans Pantheon, omgiven av mer eller

Skräckdoktor. Psykopaten Hannibal Lecter gör comeback i Harris nya bok "Hannibal". På bilden Anthony Hopkins som Dr Lecter i filmen "När lammen tystnar".

mindre spindelvävsinhöjlda föregångare som Dracula, Mr Hyde, Nosferatu och doktorerna Moreau, Mabuse och No. Sist han hördes av förberedde han en måltid på den antipatiska fångelsepsykiatrikern Chilton någonstans i Sydamerika.

Trycket på Harris måste ha varit mördande. Många recenser har uttryckt besvikelse över resultatet. Självt måste jag erkänna att jag tillbringade många lustfyllda timmar med *Hannibal*, som med alla sina groteska hemskheter är ett slags godmodig parodi på föregångaren. Doktor Lecter har, med retuscherat ansikte och ny identitet, etablerat sig i sitt älskade Florens som monstruöst lärd renessanshumanist à la Bernard Berenson.

Rik på lik

Efter långa år i en extrem oemttrevlig ensamcell tillfredsställer han nu alla sina ytterst sofistikerade sinnen. Obe-gränsade ekonomiska resurser, som har tillhandahållits av likviderade expatier, gör att han kan leva förstuligt. Sina delikatesser inhandlar han på en ost- och tryffelmarknad som doftar som "Guds fötter". Hypersteten i honom lider visserligen när han flyger över Toscana och ser de nyriks pooler med färgen av "ett gammalt, engelskt öga, en mjölklila färg som inte hörde hemma bland de mörka cyprernas och de silvergälsande olivträden". Naturligtvis måste han

ständig vara på sin vakt, eftersom all världens poliser har honom högst upp på sin önskelista.

Hans farligaste fiende är dock Mason Verger, spillrorna av ett offer för en tidig Hannibaloperation, som involverade hundar med smak för människokött.

Verger – själv sadistisk psykopat – är arvinge till ett slakterimperium grundat av fadern som redan på 1940-talet helt visionärt låt utfodra grisar med en specialkomponerad diet av här och borst, malda hönsfjädrar och dynga och ersatte deras dricks-vatten med en soppa av jäst djuravfall – detta för att de skulle växa fortare. Miljardären Mason, som naturligtvis har amerikanska senaten, FBI och mafia i sin ficka, planerar ett utstuderat och plägsamt, svinaktigt slut för sin trolöse, före detta *shrink*. Det dramaturgiska problemet är att han blir lite kraftlös eftersom han är reducerad till ett appendix till ett infernaliskt komplicerat life-support-system.

Agent Starling, vars karriär saboteras av grinita gubbar, ger självklart aldrig upp hoppet om att spåra upp sitt mest berömda fall, som ibland sänder henne inkännande hälsningar. Att säga mer om deras relation vore ett brott, men så mycket kan sägas att Hannibals specialkomponerade kärlekssupé kommer att inta sin självskrivna plats i alla antologier över odödliga måltider tillsammans med Trimalchios och Babettes gästbad.

SVANTE FOLIN

Millennieraseriet i Skara

Nuförtiden behöver man inte ens sitta under predikan. Anders Björnsson ser bud om häftigare kickar.

Den 27 november ska domkyrkan i Skara stå putsad och färdig. Undrar hur det ska gå till. Förr fick katedralbyggen ta tid. Nu renoveras det i en fart. Ett romanskt valv plockas fram, det gotiska koret öppnas. Men ännu, några veckor före slutdatum, är det hål i golvet och snickerier är inte på plats.

Jag besöker djäknars och kani-kers stad samma vecka som kon-kordatet i Augsburg mellan de evangeliska och påvliga kyrkorna ingås. Där kan man kanske inte tala om brådska. Frågan är vilken part som har gett och tagit mest. I Sverige tycks likväl den lutherska kyrkans rekatoliserings sedan länge vara på gång.

Ljuskult och biskopspurpur, korstecken och processionsglädje. I Skaradomen har man även plockat bort sidobänkarna och kyrkoantikvarien tror att långskeppets golv kommer att rensas helt och hållet. Den svedbegriska, senbarocka predikstolen har fått

sitta kvar. Lite omtoverat kanske: alla predikningar sker ju numera från golvnivån och är korta, långt kortare än altartjänsten. Efter-klangen – och kanske också efter-tanken – uteblir.

En långt ifrån regelbunden kyrk-obesökare har emellertid svårt att avgöra hur förankrade dessa förändringar är i en rationell-teologisk diskurs.

Kan det vara för mystiken och de häftiga upplevelsorna, på lärans bekostnad? Eller är det någon av de europeiska standardiserings-kommissionerna som har varit framme?

ANDERS BJÖRNSSON